Э. Тулга

か

Ка → Каратэ!

ХИРАГАНА КАТАКАНАГ ХИАРУУЛ

セ

Сэ → Сэжлүүр үхэр

ЯПОН ХЭЛ ӨӨРӨӨ СУРАХ АНХАН ШАТ
ЦАГААН ТОЛГОЙ ХЯЛБАР ЦЭЭЖЛЭХ АРГА

Ка → Каратэ!

ХИРАГАНА КАТАКАНАГ ХИАРУУЛ

Сэ → Сэжлүүр үхэр

ЯПОН ХЭЛ ӨӨРӨӨ СУРАХ АНХАН ШАТ
ЦАГААН ТОЛГОЙ ХЯЛБАР ЦЭЭЖЛЭХ АРГА

ГАРЧИГ

Оршил 5
Ашиглах заавар 7
А, И, Ү, Э, О 9
УРТ ЭГШИГ 11
КА, КИ, КҮ, КЭ, КО 13
ГА, ГИ, ГҮ, ГЭ, ГО 15
- ❶ Дасгал: А, И, Ү, Э, О 18
- ❷ Дасгал: КА, КИ, КҮ, КЭ, КО 18
- ❸ Дасгал: ГА, ГИ, ГҮ, ГЭ, ГО 19

СА, ШИ, СҮ, СЭ, СО 20
ЗА, ЖИ, ЗҮ, ЗЭ, ЗО 22
- ❹ Дасгал СА, ШИ, СҮ, СЭ, СО 25
- ❺ Дасгал: ЗА, ЖИ, ЗҮ, ЗЭ, ЗО 25

ТА, ЧИ, ЦҮ, ТЭ, ТО 26
ДА, ЖИ, ЗҮ, ДЭ, ДО 29
Жижиг цү っ, ッ 32
- ❻ Дасгал: ТА, ЧИ, ЦҮ, ТЭ, ТО 32
- ❼ Дасгал: ДА, ЖИ, ЗҮ, ДЭ, ДО 33

НА, НИ, НҮ, НЭ, НО 34
ХА, ХИ, ФҮ (фхү), ХЭ, ХО 38
БА, БИ, БҮ, БЭ, БО 41
ПА, ПИ, ПҮ, ПЭ, ПО 43
- ❽ Дасгал: НА, НИ, НҮ, НЭ, НО 44
- ❾ Дасгал: ХА, ХИ, ФҮ, ХЭ, ХО 45
- ❿ Дасгал: БА, БИ, БҮ, БЭ, БО 45
- ⓫ Дасгал: ПА, ПИ, ПҮ, ПЭ, ПО 46

МА, МИ, МҮ, МЭ, МО 47
Я, Ю, Ё 51
- ⓬ Дасгал: МА, МИ, МҮ, МЭ, МО 53
- ⓭ Дасгал: Я, Ю, Ё 54

РА, РИ, РҮ, РЭ, РО 56

ВА, О, Н 60
АНДУУРАГДДАГ ҮСГҮҮД: ШИ, ЦҮ; СО, Н 63
⓮ Дасгал: РА, РИ, РҮ, РЭ, РО 64
⓯ Дасгал: ВА, О, Н 65
ЖИЖИГ Я, Ю, Ё бүхий үсгүүд.. 66
ХОЖИМ ҮҮССЭН ҮСГҮҮД... 69
Шэ, Жэ, Чэ 69
Ца, Ци, Цэ, Цо, Цю – цайдам, циклон, Зеппелин.................. 72
Ти, Тү, Тю – тий (цай), түгрик (төгрөг), Тюбинген 72
Ди, Дү, Дю – дисплэй, Душанбе, дюти фрии 73
Фя, Фю, Фё, Фа, Фи, Фэ, Фо – факс, Фёдор, фильтр, фэйсбүүк 74
Вү, Вя, Вю, Вё, Ва, Ви, Вэ, Во – Венец, вампир, витамин................ 75
Цэг, таслал тэмдэглэгээ 76
⓰ Дасгал: жижиг я, ю, ё бүхий үсгүүд 77
⓱ Дасгал: Хожим үүссэн үсгүүд.. 78
Үгийн сангийн жагсаалт.. 82
Монгол утгаар.. 82
Япон дараалал.. 94
Дасгалын ХАРИУ.. 106
Дасгал ❶ - ❼ 106
Дасгал ❽ - ⓭ 107
Дасгал ⓮ - ⓰ 108
Дасгал ⓱... 109

ОРШИЛ

Япон хэлэнд гурван янзын үсэг хэрэглэгддэг. Ханз, хирагана, катакана. Хирагана үсгээр япон уугуул үгийг, ханзтай үгийн тийн ялгалын дагаврыг, мөн үйл үгийн хувилал зэргийг бичдэг. Катакана бол гадаад үг бичих японы галиг үсэг нь юм. Катакана үсгээр гадаад үг, аялга үг, авиа чимээ дууурайсан үгийг бичдэг. Орчин үед англи үг япон хэлэнд ихээр хэрэглэгддэг тул катаканаг мэдэх нь олон үгийг ойлгоход тустай.

Асахи Шимбүн сонинд 1993 онд хийсэн судалгаагаар сонины нийт текстийн 41%-ийг ханз, 43%-ийг хирагана катакана, үлдсэн 15%-ийг цэг таслал болон бусад тэмдэгт, тоо, латин үсэг бүрдүүлсэн байжээ[1]. (Харин аливаа мэдээ, зар сурталчилгааны гарчигт 80% -ийг ханз эзэлдэг тал бий. Учир нь зай хэмнэдэг.) Технологи, инженерчлэл, шинжлэх ухаантай холбоотой бичвэрт катакана ихээр хэрэглэгддэг.

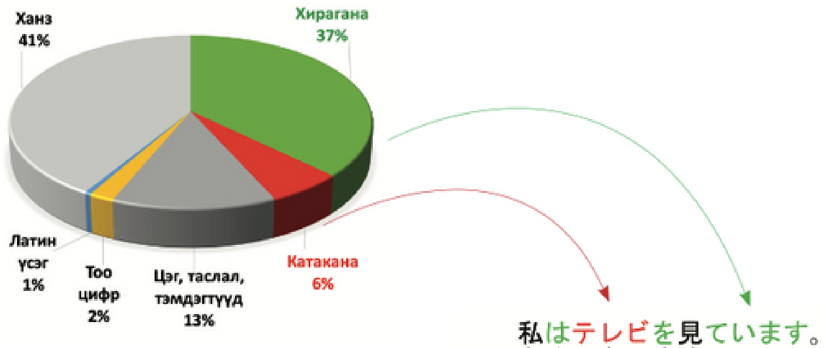

Жишээ болгон нэгэн өгүүлбэрийг бүрдүүлж байгаа үсгүүдийг үзье:

私はテレビを見ています。

Ваташи ва тэрэби о митэ имас.

Би зурагт үзэж байна.

- ханз: 私 - би, 見 - үзэх, харах.
- катакана: テレビ – тэрэби. Япон хэлэнд “л” үсэг байхгүй учир телевиз гэхийг катакана үсгээр тэрэби (телеви) гэж бичнэ.
- хирагана: は,を,て, い, ま, す.

[1] en.wikipedia.org/wiki/Japanese_writing_system

А, И, Ү, Э, О

А

あ хи.		ア ка.	
Анар		А үсэг (хазайжээ)	
あ	あ あ	ア	ア ア

И

い хи.		イ ка.	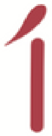
И үсэг		i латин и үсэг	
い	い い	イ	イ イ

Ү

хи.

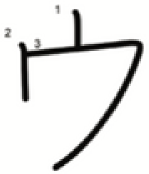

ка.

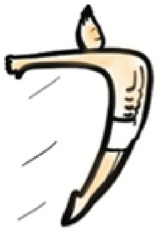

Үсрэн шумбагч	Үсрэн шумбагч
う う う	ウ ウ ウ

Э

хи.

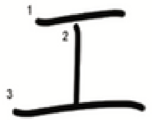

ка.

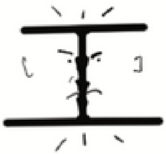

Эрчимт гимнастикч	Эсрэг талууд
え え え	エ エ エ

О

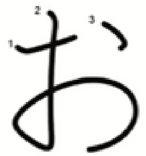

хи.

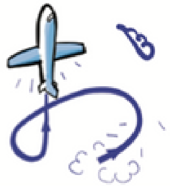

Онгоц хөөрлөө

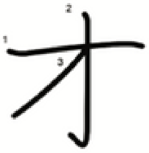

ка.

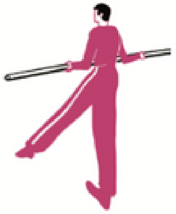

Олсон дээр алхагч

お	お	お	オ	オ オ

УРТ ЭГШИГ

- **урт А, И, Ү, Э**: эгшиг давхарлана ああ -аа, いい -ии, うう -үү, ええ- ээ.
- **урт О**: ихэнхдээ О-д Ү залгаж “оо” үүсгэдэг. Цөөн тохиолдолд эгшиг давхарлана: おお -оо.
- эсвэл **албан бус бичвэрт** хялбарчлаад зураас татдаг: あー (аа), いー (ии), うー (үү), えー (ээ), おー (оо).
- **катакана**гаар бичигддэг үгийн урт эгшгийг зураас татаж тэмдэглэдэг.
- **гийгүүлэгчтэй үе**нд ч урт эгшгийн дүрэм адил үйлчилнэ.

  Жишээ:
  か ка +あ а = かあ каа
  こ ко + う ү = こう коо
  コ ко +зураасー = コー коо
  (к үсгийг доор удахгүй үзнэ)

гэх
мэтээр
бүх үсгүүд
зургаар!

АШИГЛАХ ЗААВАР:

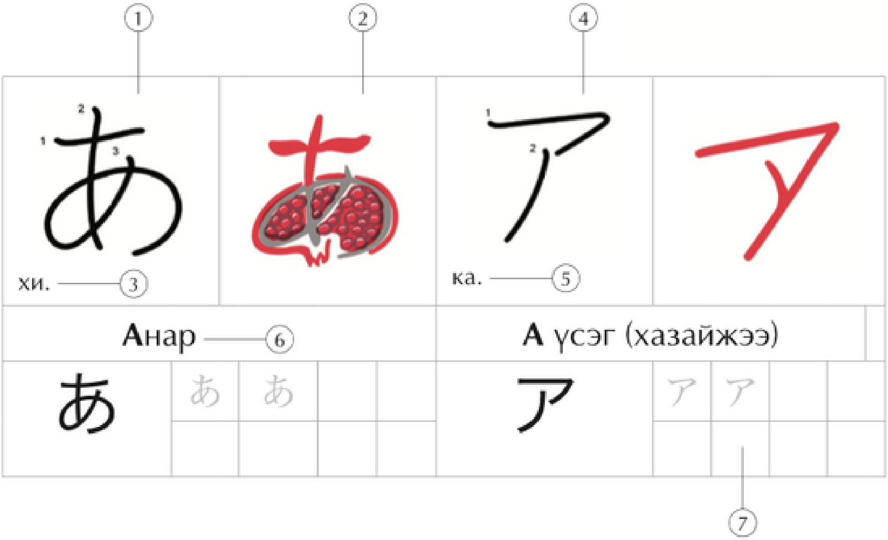

1. Хирагана үсэг, бичих зурлагын дараалал.

   Жишээ нь あ (А) үсгийг зурлагын дарааллаар ингэж бичнэ:

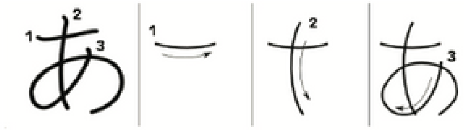

2. Үсэг сануулах дүрс. Жишээ:
   - Анар жимсний дүрс хирагана あ (А) -тай төстэй
   - Хазайлгасан А үсэг катакана ア (А)-тай төстэй.
3. хи. -хирагана
4. Катакана үсэг, бичих зурлагын дараалал.
5. ка. -катакана
6. Дүрсийн нэрийн эхний үе түүний хирагана катакана үсгийн дуудлагыг сануулна.
7. Үсгийг дуурайн бичих хэсгүүд. Эсвэл тусдаа дэвтэр дээр та давтан бичиж болно.

НОМ ашиглах заавар

Үсгийн бүлэг бүрийн жишээ үг давтан бичих хэсэг бий. Мөн үсгийн хоёроос гурван бүлэг бүрийн дараа сурснаа шалгах дасгалын хэсэг бий. Дасгалаа хийгээд номын хамгийн арын хэсгийн хариутай тулгаж зөв буруугаа шалгаж болно.

Мартсанаа хайх, хэрэг болоод байгаа үсгээ аль үсгийн бүлэгт байсныг олоход туслах **Үгийн сангийн жагсаалт** ард оруулсан:

Монголоор хайх жишээ:

П	дуудлага	хирагана/ катакана	бүлэг
Пакистан	пакисүтан	パキスタン	П
панда	панда	パンダ	П
пасспорт	пасүпоото (passport)	パスポート	П

Японоор хайх жишээ:

Ма	утга	дуудлага	бүлэг
マイク	микрофон	маикү (microphone)	М
まえ	өмнө	маэ	М
まん	түм	ман	Ва, О, Н

УРТ ЭГШИГ

- **урт А, И, Ү, Э**: эгшиг давхарлана ああ -аа, いい -ии, うう -үү, ええ- ээ.
- **урт О**: ихэнхдээ О-д Ү залгаж “оо” үүсгэдэг. Цөөн тохиолдолд эгшиг давхарлана: おお -оо.
- эсвэл **албан бус бичвэрт** хялбарчлаад зураас татдаг: あー (аа), いー (ии), うー (үү), えー (ээ), おー (оо).
- **катакана**гаар бичигддэг үгийн урт эгшгийг зураас татаж тэмдэглэдэг.
- **гийгүүлэгчтэй үе**нд ч урт эгшгийн дүрэм адил үйлчилнэ.

  Жишээ:
  か ка +あ а = かあ каа
  こ ко + う ү = こう коо
  コ ко +зураасー = コー коо
  (к үсгийг доор удахгүй үзнэ)

И болон Ү -г заримдаа дуудаггүй тохиолдлууд бий. Удахгүй үзэх ши, сү үсгүүдээр жишээ авья.

И: ши し. たべました - табэмашита гэж биш табэмашта гэж дуудна.

Ү: сү す. Үйл үгийн эцсийн сү す-ийн ү-г дуудахгүй гэх мэт.
Жишээ:

みています - митэимасү гэж биш, митэимас гэж дуудна.

Давтлага: **А** Дараах үгсийг давтан бич:

хайр	аи	あい
уулзах	аү	あう
хөх, цэнхэр	аои	あおい
хэлэх	иү	いう
гэр	иэ	いえ
үгүй	ииэ	いいえ

гоол (хөл бөмбөг)	гоору (goal)	ゴール (ル -рү)
хурхирах, гэдэс хоржигнох дуу	гүүгүү (авиа дуурайсан үг)	[illegible]

хэсэг бүрт дасгал сорилт

1 ДАСГАЛ: А, И, Ү, Э, О хираганаг нөхөж бич. Хариуг 106-р хуудсан дахь “Дасгалын хариу” хэсгээс үз.

1	аү	уулзах
2	э	зураг
3	аои	хөх, цэнхэр
4	иү	хэлэх
5	оои	олон
6	ии	сайн
7	үэ	дээр
8	аи	хайр
9	ииэ	үгүй

2 ДАСГАЛ: **КА, КИ, КҮ, КЭ, КО.** Хирагана, катаканаг нөхөж бич. Хариуг 106-р хуудсан дахь “Дасгалын хариу” хэсгээс үз.

1	као	царай
2	күүкоо	онгоцны буудал
3	ки	мод
4	аки	намар

катакана

цирк	саакасү (circus)	サーカス
дүүжин даажин	шиисоо (seesaw)	シーソー
Швейцар	суисү (swiss)	スイス
цанаар гулгалт	сүкии (skiing)	スキー
соус	соосү (sauce)	ソース

давтан бичих зай

Давтлага: **3** Дараах үгсийг давтан бич:

хирагана

заан	зоо	ぞう
салхи	казэ	かぜ
ус	мизү	みず
осол, мөргөлдөөн	жико	じこ
сэрүүн, цэнгэг	сүзүшии	すずしい
одны орд	сэиза	せいざ
зааны соёо	зоогэ	ぞうげ

катакана

Зевс	зэүсү (Zeus)	ゼウス
дурангаар ойртуулах	зүүмү (zoom)	ズーム (ム – мү)
зона, зон	зоон (zone)	ゾーン (ン –н)

ЖИЖИГ ЦҮ っ，ッ

Хирагана, катакана жижиг っ，ッ "цү" бичигдвэл ард нь орсон гийгүүлэгчийг давхар орсон мэт түгжиж дуудна. っか -кка, った -тта, っさ -сса гэж байгаа юм шиг болно. Жишээ:

Хирагана: харьцуул

かさい	-касаи -гал түймэр
かっさい	-кассаи - алга ташилт
おと	-ото - чимээ, авиа
おっと	-отто - нөхөр

Катакана:

サッカー	-саккаа - (soccer) хөлбөмбөг
ツイッター	-цүитта -(twitter) твиттер
セット	-сэтто -сет (нэг багц), setting буюу тохируулга
スイッチ	-сүиччи (switch) унтраалга, шилжүүлэгч

6 ДАСГАЛ: **ТА, ЧИ, ЦҮ, ТЭ, ТО.** Хираганаг нөхөж бич. Хариуг 106-р хуудсан дахь "Дасгалын хариу" хэсгээс үз.

1	гар	тэ	
2	ам	күчи	
3	үнэтэй, өндөр	такаи	
4	сар	цүки	
5	ойрхон	чикаи	
6	тооп	хол	
7	цаг (зүүдэг)	токэи	
8	дуу	үта	

ҮГИЙН САНГИЙН ЖАГСААЛТ

Үгийн сангийн жагсаалт

-ЯПОН ДАРААЛАЛ

- МОНГОЛ ДАРААЛАЛ

Монгол утгаар

А	дуудлага	хирагана/ катакана	бүлэг
автобусны буудал	басүтэи (bus stop)	バスてい	Б
алмааз	даиямондо (diamond)	ダイヤモンド	Ва, О, Н
алсын хараа	вижон (vision)	ヴィジョン	Вү, вя, вю
ам	күчи	くち	Т
Америкчууд (хар ярианд)	янкии	ヤンキー	Ва, О, Н
амны цаас, салфетк	тишшү (tissue)	ティッシュ	Ти, Тү, Тю
амралт	ясүми	[illegible]	Я
амьтан	[illegible]	どうぶつ	Б
анги танхим	[illegible]	[illegible]	я, ю, ё
анхаар	[illegible]	[illegible]	я, ю, ё
араат дугуй	гиа (gear)	[illegible]	Г
арслан	[illegible]	ライオン	Ва, О, Н
архитектор, архитект[illegible]	[illegible] (architect)	[illegible]	Т
аялал	рёкоо	[illegible]	я, ю, ё
Б	**дуудлага**	**хирагана/ катакана**	**бүлэг**
Багдад хот	[illegible]	バグダッド	Б
багш	[illegible]	せんせい	Ва, О, Н
банк	гинкоо	ぎんこう	Г
баруун, өрнөд	ниши	にし	Н
би	ваташи	わたし	Ва, О, Н
би, өөрөө	боку	ぼく	Б
бичих	каку	[illegible]	К
боломж шаанс	[illegible] (chance)	チャンス	я, ю, ё
борлуулагч	вэндаа (vendor)	[illegible]	Вү, вя, вю
бороо	амэ	あめ	М
бургер	баагаа (burger)	バーガー	Б
бялуу	кэки (cake)	ケーキ	К

ДАСГАЛЫН ХАРИУ

дасгалын хариу

Дасгал 1 - 7

1 Дасгал: А, И, Ү, Э, О	2 Дасгал: КА, КИ, КҮ, КЭ, КО	3 Дасгал: ГА, ГИ, ГҮ, ГЭ, ГО	4 Дасгал СА, ШИ, СҮ, СЭ, СО
1 あう	1 かお	1 がいこく	1 すし
2 え	2 くうこう	2 くぎ	2 うし
3 あおい	3 き	3 ごご	3 あさ
4 いう	4 あき	4 ご	4 い[illegible]
5 おおい	5 ケーキ	5 ギガ	5 [illegible]
6 いい	6 いけ	6 かぎ	6 かさ
7 うえ	7 かく	7 [illegible]	7 せかい
8 あい	8 おおき[illegible]	8 [illegible]ゴルフ	8 おそい
9 いいえ	9 [illegible]	9 グーグル	9 [illegible]ーカス
	10 [illegible]カカオ	10 [illegible]	10 スイス
		11 [illegible]ガー	11 ソース

5 Дасгал: ЗА, ЖИ, ЗҮ, ЗЭ, ЗО	6 Дасгал: ТА, ЧИ, ЦҮ, ТЭ, ТО		7 Дасгал: ДА, ЖИ, ЗҮ, ДЭ, ДО
1 ぞう	1 て	10 テスト	1 だいがく
2 かぜ	2 くち	11 ステーキ	2 てつどう
3 みず	3 たかい	12 コーチ	3 どいつご
4 じこ	4 つき	13 スタート	4 データ
5 すずしい	5 ちかい	14 スーツ	5ドーズ
6 せいざ	6 とおい	15 トースト	6ドイツ
7 ぞうげ	7 とけい	16 テキスト	7 ダーツ
8 ゼウス	8 うた	15 チーター	
9 ゾーン	9 タクシー		

- -46 хирагана зураг
- -46 катакана зураг
- -болон хожим үүссэн нэмэлт үсгүүд
- -номын хэмжээ А5
- -хуудас 110